

Департамент освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської ОДА
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Факультет міжнародних економічних відносин
ГО «Асоціація політологів та міжнародників УжНУ»
НДІ політичної регіоналістики УжНУ

УКРАЇНА І ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА: ІСТОРІЯ, ПОЛІТИКА, КУЛЬТУРА

**МАТЕРІАЛИ
VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ФОРМАТ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА КРАЇН
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ У КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ,
ВИБОРЧИХ ПРОЦЕСІВ, ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН
ТА ПАНДЕМІЇ COVID – 19»**

**м. Ужгород
24 вересня 2021 року**

УЖГОРОД, 2021

ОРГКОМІТЕТ

Юрій ОСТАПЕЦЬ, доктор політичних наук, декан факультету суспільних наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – голова оргкомітету

Ірина САВЧЕНКО, заступник начальника управління – начальник відділу молодіжної політики та національно-патріотичного виховання департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської ОДА – співголова оргкомітету

Володимир ГИРЯ, кандидат історичних наук, заступник декана факультету суспільних наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – співголова оргкомітету

Олександр БЕРТОЛОН, заступник голови правління ГО «Асоціація випускників політологів та міжнародників УжНУ» – співголова оргкомітету

Маріан ТОКАР, доктор наук з державного управління, професор кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук, директор НДІ політичної регіоналістики УжНУ – член оргкомітету

Олексій ШАФРАНЬОШ, кандидат політичних наук, начальник відділу зв'язків з громадськістю, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член оргкомітету

Катерина КЛОПОТАР, студентка спеціальності «Початкова освіта», голова студради факультету суспільних наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член оргкомітету

Ольвія ПАВЛЕЙ, студентка спеціальності «Політологія», голова студентського наукового товариства факультету суспільних наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член оргкомітету

Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів, прав національних меншин та пандемії Covid-19» / Відповідальні за випуск: В. І. Гиря., М. М. Вегеш. Ужгород: ТОВ "РІК-У", 2021. 396 с.

До наукового збірника увійшли матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів, прав національних меншин та пандемії Covid – 19», співорганізаторами якої виступили кафедра політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет», фонд «Scire» (Варшава, Польща), Інститут Центральної Європи (Люблін, Польща) та ГО «Асоціація випускників політологів та міжнародників Ужгородського національного університету». Видання розраховане на широкий читацький загал.

Друкується за рішенням Вченої ради факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Протокол №2 від 17 вересня 2021 року.

ISBN 978-617-8046-15-6

© Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет», 2021

©ТОВ "РІК-У", 2021

ЗМІСТ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Мирослава Лендьел РЕАГУВАННЯ НА ВИКЛИКИ ПАНДЕМІЇ COVID 19 ЯК ІНДИКАТОР РЕГІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ.....	9
Микола Палінчак, Діана Стеблак РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ США ТА ПАНДЕМІЯ COVID–19: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	15
Василь Бусленко, Орестлава Сидорчук ПАНДЕМІЯ ЯК ЕКЗОГЕННИЙ ЧИННИК НЕЛІНІЙНОСТІ ПРОЦЕСІВ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В ДЕРЖАВАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ.....	18
Артем Синюченко ВПЛИВ COVID–19 НА ПОСИЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ПРЕКАРИЗАЦІЇ В СВІТІ ТА КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	20
Марья Нестерова ОСВІТА В ПОДОЛАННІ СОЦІО-КУЛЬТУРНИХ ВИКЛИКІВ ПАНДЕМІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	23
Ольга Завадська СУСПІЛЬСТВО РИЗИКУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: НЕОЧІКУВАНІ ЗАГРОЗИ	25
Юрій Шипович, Юрій Продан ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПІВПРАЦЯ РУСИНСЬКОГО КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО КЛУБУ З ІНШИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID–19	27
Діана Шігімага ЗАГОСТРЕННЯ ПРОБЛЕМ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID–19.....	33
Руслана Кривенкова СОЦІО-КУЛЬТУРНІ НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID–19 В ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ДЕРЖАВНОУПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	36
Антон Радько КАМПАНІЯ ЗАХОДІВ БОРОТЬБИ ВЛАДИ УКРАЇНИ З ПАНДЕМІЄЮ COVID–19 У 2020 РОЦІ: ЕФЕКТИВНІСТЬ, НАСЛІДКИ, РЕЗУЛЬТАТИ.....	40
Анна-Ангеліна Поп ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДЕТЕРМІНАНТ ВИНИКНЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ	54
Олександр Мушинка РОМСЬКА ГРОМАДА СЛОВАЧЧИНИ В КОНТЕКСТІ ПАНДЕМІЇ COVID–19.....	58

Петро Габрин ПРОБЛЕМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ РОМІВ ЗАКАРПАТТЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	64
Mária Košperová АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ІНФОРМАЦІЙНИХ ВОЄН І ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	68
Ігор Тодоров ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ З БОКУ УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ	71
Ганна Валєнса СТРАТЕГІЇ МИРОТВОРЧОСТІ ТА ЗАЛАГОДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ	77
Ростислав Балабан УКРАЇНА ЯК БЕЗПЕКОВИЙ МАЙДАН ЄВРОПИ	80
Віктор Петрінко ЗОВНІШНЯ ГЕОПОЛІТИКА США В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	84
Іван Барчій ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОЇ УЧАСТІ УКРАЇНИ У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ФОРМАТУ – СХІДНОГО ФЛАНГУ НАТО – «ПОЛЬЩА – РУМУНІЯ – ТУРЕЧЧИНА»	93
Іван Мотрунич ЗБІЛЬШЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ І ВІЙСЬКОВИХ ВИТРАТ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ЯК ВІДПОВІДЬ НА ГІБРИДНУ ВІЙНУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	96
Дем'ян Шевко АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ У ДОСЛІДЖЕННІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	103
Олексій Шафраньош ФЕЙК-НЬЮЗ І НОВИЙ ПРОСТІР ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ: ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ	108
Стеллас Асланов, Андрій Гавей ЕТНОПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ НА СХОДІ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	112
Ганна Сасин ДЕФІНІЦІЯ «РЕВОЛЮЦІЇ» У ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ.....	115
Radoslava Brhlíková IMAGE OF THE ENEMY IN 21ST CENTURY (ОБРАЗ ВОРОГА В ХХІ СТОЛІТТІ).....	120

Олександр Бертолон ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ЗАГОСТРЕННЯ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ВИБОРІВ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У 2020 РОЦІ	125
Наталія Мудрак ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАКТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ОФШОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄС.....	130
Василь Дудкевич РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАКТИК В УКРАЇНІ	133
Łukasz Lewkowicz POLAND AND UKRAINE IN COOPERATION INITIATIVES IN CENTRAL EUROPE	137
Ігор Вегеш, Маріанна Колодій КОНЦЕПТ ТОЛЕРАНТНОСТІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	145
Василь Кухта ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ КРАЇН ТРОПІЧНОЇ АФРИКИ	148
Микола Вегеш, Володимир Гиря, Ірина Люба Горват ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА, РУМУНІЯ І КАРПАТСЬКА УКРАЇНА ПІД ЧАС ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	150
ПОЛІТИКА, ПАРТІЇ І ВИБОРИ У ЗМІСТІ СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	
Анатолій Романюк ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЙОГО ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ІЗ НАЦІОНАЛЬНИМ	168
Юрій Остапець МЕРЕЖЕВІ (ДІДЖИТАЛ) ПАРТІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПАРТОГЕНЕЗІ: ЩО ДАЛІ ЧЕКАЄ НА УКРАЇНСЬКУ ПАРТІЙНУ СИСТЕМУ?.....	173
Володимир Дербак ВИБОРИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ 2019 р.: ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ТРЕНДІВ.....	179
Анатолій Ключкович ПОПУЛІЗМ У СЛОВАЦЬКІЙ ПОЛІТИЦІ: ФОРМИ ПРОЯВУ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	182
Михайло Москалюк РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2020 р. В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	186

Валерій Бортніков, Сергій Байрак УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС	188
Анастасія Лендель НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ПІВНІЧНІЙ МАКЕДОНІЇ ЯК ФАКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	191
Вікторія Бокоч РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК У ВИБОРЧИХ КАМПАНІЯХ В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ ТА МІСЦЕВИЙ РІВНІ	196
Михайло Зан ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКО-ПАРТІЙНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЛІДЕРІВ РУСИНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ЗАКАРПАТТЯ У КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2020 року	199
Микола Вегеш, Микола Палінчак БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ В УЖГОРОДСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (1990–2021)	208
Володимир Піпаш НАЦІОНАЛ-КОМУНІСТИ ТА НАЦІОНАЛЬНО ОРІЄНТОВАНІ КОМУНІСТИ В УКРАЇНІ (60-ті – 80-ті рр. ХХ ст.)	241
Олег Филік РАМКИ ТА ВИЯВИ ДЕФЕКТІВ І КРИТИКИ ПОЛІТИКИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В ЄВРОПІ	249
Олег Вольський ЛОГІКА, СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ТА ДЕФЕКТИ РОЗВИТКУ І ЧИННОГО СТАНУ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПОЛЬЩІ	252
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРОЦЕСИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН	
Петро Петровський СУЧАСНА ПАРАДИГМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	258
Маріан Токар, Ганна Кумар ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ІНСТИТУЦІЙ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	261
Надія Кічера ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	266
Аліна Кречко, Вадим Яночко, Павло Чурей НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	270

Роксолана Попадич, Стефанія Файбиш, Григорій Чобаль, Юліанна Лендел КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ У ПУБЛІЧНІЙ ВЛАДІ.....	275
Крістіна Карапетян, Мірелла Грицан СУЧАСНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ.....	278
Олександра Боднар, Яна Волошенюк, Наталія Красілинець, Віктор Пилипчук ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ.....	280
Лілія Атнажева ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІН ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД: СТАБІЛЬНА ПОСЛІДОВНІСТЬ, АДАПТИВНІСТЬ ЧИ ХАОТИЧНІСТЬ?.....	284
Маріан Токар, Кристина Червеняк ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДИ.....	287
Володимир Попович СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	289
Вікторія Велика, Інна Кукуль, Наталія Куцина, Каріна Павкевич ДО АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	292
Микола Вегеш, Анна Чаварга ДО ПИТАННЯ ПРО СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ	294

ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА І РЕЛІГІЯ ЯК ФАКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Марія Кухта, Ангеліна Довбак, Ірина Голубєва ПРОДУКТИВНІСТЬ І РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	310
Світлана Ісаєвич МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ.....	314
Микола Вегеш, Володимир Гиря, Василь Марчук СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ, КУЛЬТУРНЕ І ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПІСУ «РОЗБУДОВА НАЦІЇ».....	316
Марія Кухта, Габрієла Сабов ПЕДАГОГІЧНІ МОТИВИ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА (20 – 30-і рр. ХХ ст.).....	321
Любов Маляр, Аліна Панющик ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА МАРКУША	324

Іванна Чейпеш ДИДАКТИЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНИХ ДІАЛОГІЧНИХ УМІНЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	327
Михайло Белень «У СИВИНІ МОЇ БЕСКИДИ – ПРАДАВНИЙ КРАЙ ЕТНОКУЛЬТУР»	330
Роман Мегела ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ В СФЕРІ ОСВІТИ.....	344
Шандор Фйольдварі — Sándor Földvári УКРАЇНА В ЄВРОПІ: ПРО ІСТОРИЧНІ КОРЕНІ СВОЄРІДНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА Я. Д. ІСАЄВИЧА)	346
Володимир Піпаш ВІДРОДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ: ПОДІЇ НА ВЕРЕЦЬКОМУ ПЕРЕВАЛІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ БЕРЕЗНЯ 1939 р.....	351
Микола Вегеш, Володимир Гиря ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ	358
Володимир Басараб ІДЕЇ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО ЩОДО РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	372
НА ДОПОМОГУ ВИКЛАДАЧУ ПОЛІТОЛОГІЇ	
Микола Вегеш, Ганна Сасин ПОЛІТИЧНА НАУКА: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ.....	376
Микола Вегеш, Михайло Зан, Юрій Остапець ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИКУ НАПИСАННЯ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ-ПОЛІТОЛОГІВ.....	385

Марія Кухта, Габріела Сабов

**ПЕДАГОГІЧНІ МОТИВИ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ АВГУСТИНА
ВОЛОШИНА (20 – 30-і рр. ХХ ст.)**

Перу видатного українського вченого, педагога, державного, громадського, церковного й культурного діяча А. Волошина належить ряд літературних творів, у яких він пропагує засади нового громадянського життя тогочасного села: кредитні спілки, кооперативи, товариства тверезості. Основна мета цих творів – зацікавити ідеєю просвітництва широке коло краян, щоб якнайшвидше позбутися неписьменності й відсталості.

¹⁷ Під Румунією. *Розбудова Нації*. 1928. Грудень. Ч. 12. С. 453.

¹⁸ Там само. С. 454.

¹⁹ Там само. С. 454.

А. Волошин як педагог добре розумів значення художнього слова у формуванні характеру дитини і, знову ж таки, як педагог щиро вірив у те, що добрі звички можна прищепити позитивними образами, як і викоринити негативні. Саме тому, на думу упорядників єдиного пожиттєвого видання творів А. Волошина, його п'єси «...писалися на злобу дня, відтворювали ті явища і ситуації, які стали характерними для Закарпаття з початку 20-х рр. ХХ ст.: «Маруся Верховинка» (1931 р.) пропагувала ідеї «Просвіти», у п'єсі «Без Бога ні до порога» (1936 р.) явно чути відгомони тієї релігійної і церковної кризи, що мала місце на Закарпатті на початку 30-х років» [1, с. 33].

П'єса «Маруся Верховинка» переносить читача у віддалене підкарпатське село на Верховині. З перших сторінок зрозумілий основний конфлікт – боротьба нового зі старим, добра зі злом, правди з неправдою. У селі відкрита школа з рідною мовою навчання, кредитна спілка, кооперативна торгівля. До просвітнянської читальні охоче ходить не тільки молодь, але й літні селяни. Сільська прогресивна юнь горнеться до своєї ровесниці – вчительки Марусі Тисовської, в образі якої автором втілені найкращі риси людського характеру: чіпкий природній розум, талант, зовнішня і душевна краса, якими вона приваблює навіть тих, хто стоїть на перешкоді прогресивним змінам у селі [2].

Твір написано на високій патріотичній ноті, він вчить бачити усе найцінніше в житті на своїй рідній землі. Маруся з гордістю заявляє сільському лихварю Гершку і покручеві Вернеру: «Ми, русини, сини великого народу й довіка будемо ними, хоч би ви тут десять шкіл мадярських чи москальських, чи інших поставили!» [1, с. 112].

Гершко і Вернер залякують неписьменних селян, тлумачачи «іреденту» як похідну від Ірода. Маруся з оптимізмом і молодечим запалом стверджує: «Коли ж хочете знати, що то є правдива іредента, то я вам скажу: це – коли люди змовляються одірватися од тої держави, в якій вони суть. Але ми того і в думці не кладемо, бо ні до маляр, ні до румунів, ні до поляків не підемо од наших братів чехів... одірватися ми хочемо од п'янства, темноти й злиднів і до того змагаємося. Таку іреденту, пане писарю і пане Гершку, ніхто нам за злочин не возьме, тому ми вас не боїмося» [1, с. 114].

Слова ці засвідчують свідомі громадянські почуття молодої вчительки, щире прагнення допомогти своєму народові якнайшвидше вирватися з п'їтьми і глибоку віру в те, що тільки власний розум і наполеглива праця забезпечать успіх у непростій боротьбі за українство на Підкарпатті.

Символічним є такий фрагмент п'єси: задушевна пісня вуйка Михайла чогось викликає сум, бо «зроджена в підкарпатській тузі та злиднях». Такі ж сумні й роздуми селянина про життя: школа з рідною мовою навчання – це добре, та немає впевненості, що хитрий Гершко, прагнучи вивчити своїх дітей «на панів», не доможеться, аби змінити мову викладання. Проте молодь прагне жити по-новому. Тому й пісня їх про кохання – весела, сповнена життєдайної сили й оптимізму. Вона зворушує Михайлову душу: «Красна, красна, що й казати? Та де ви її взяли? Вже хто-хто, а Михайло Русин усі наші пісні знає». «З України ця пісня», – відповідають.

Цей діалог – яскраве свідчення проукраїнської позиції автора п'єси. Зрештою, головна героїня Маруся докладає чимало зусиль для того, щоб справжніми господарями підкарпатського села стали прогресивні його мешканці. Не буде більше тут лихваря Гершка і покруча Вернера, зостануться Маруся Тисовська, Іван Петрівський – істинні патріоти свого краю.

У п'єсі розкрито ряд морально-етичних проблем: честь, гідність, вірність, справжнє лицарство, щирість взаєностосунків. Наявність або відсутність цих якостей спрямовують дії героїв – до добра чи зла, до правди чи неправди. Автор високо поціновує такі особистісні якості, як людську гідність, дієвість, принциповість, почуття відповідальності, активну життєву позицію, громадянську спрямованість тощо. Їх носіями в творі є представники нової генерації. Молода вчителька Маруся Тиховська – взірець для наслідування своїм вихованцям.

У наступному драматичному творі «Без Бога ні до порога» автор продовжує розмову з читачем про непересічні людські цінності: порядність, чесність, працелюбність, любов до Батьківщини, щирість почуттів. Основна ж ідея п'єси – в її назві. Автора як глибоко духовну людину – священика – турбує те, що в 30-і роки освічена сільська молодь поступово відходить від «палкої віри в Бога». У вуста Олени, богобоязної доньки заможних селян, А. Волошин вкладає слова, якими вона переконує безбожника Петра: «...нема правдивої вченості без побожності... Чей же той старенький духовник проповідує не свою правду, а правду Божу, показує нам дорогу до правдивого життя і навчає, як із людьми жити» [1, с. 117].

Олена, вихована ченцями-василіанами, переконана, що й особисте щастя кожного залежить від волі Господа. Її слова в діалогах упродовж усього твору влучні, ваговиті, помірковані, пройняті глибокою вірою в Бога і впевненістю, що саме віра спроможна побороти в душі кожного зло і ненависть: «Темний, сліпий народ більше вірить корчмареві, ніж панові учителям або навіть священикові. Та ж наше дружественне діло й є – любов і самопоміч... Ах, праці, праці – скільки ще тої праці треба, щоб перебороти тую темноту й ворожі сили!» [1, с. 291]. Брат Петро, що вперто протиставляє науку Господній силі, врешті переможений Олениними доказами. Він усвідомлює, що власним розумом і працелюбністю зможе сповна прислужитися своїм односельцям. Невдовзі, заглибившись у громадські справи, Петро забув і думати про міське безтурботне й веселе життя, до якого мав неабиякий потяг.

Автор також змальовує в п'єсі постать вчителя Світлуна, який пропагує серед селян просвітницькі ідеї, спровокувавши цим різкий спротив сільських шахраїв. Фінал п'єси звучить немов гімн науці і вірі в Бога, що в поєднанні складають основу людського буття та щастя і гармонію земного й духовного: «Дві нові пари ступають на поле громадського життя, озброєні вірою в Бога та в будучність свого народу, а також і любов'ю до Бога й до свого многостражденного люду... Дай їм, Боже, щоб вони добро, честь і славу Церкви й свого народу вважали гордо за свою першу мету» [1, с. 11].

Насамкінець зазначимо, що аналізовані твори не адресувалися безпосередньо юному читачеві. Їх автор враховував, що поява читалень і

численних аматорських колективів у 20–30-і рр. ХХ ст. приверне увагу до художнього слова неписьменної аудиторії. Тому п'єси були побудовані А. Волошином так, щоб закладені в них ідеї стали зрозумілі пересічному селянинові, щоб окремі з них упізнали в змальованих персонажах себе чи односельців, гордились або ганьбилися власними вчинками, вчилися відмежувати добро від зла.

1. Волошин А. Твори. Ужгород, 1995.
2. Кухта М.І. Закарпатоукраїнська література 20–30-х рр. ХХ ст.: пошук виховного ідеалу. Ужгород: Поличка «Карпатського краю», 1998.